

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 2030

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1181

Kitap Adı : Klasik Dönem Osmanlı Siyer Yazıcılığı

Alt Başlık : Dürretü't-tâc ve Zeyilleri Üzerine Bir İnceleme

Book Title : Classical-Period Ottoman Sirah Writing

Subtitle : A Study on Dürretü't-tâc and its Supplements

ISBN : 978-625-8910-39-1

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258910391

Yazar | Author: Nesime Beyza Kemikli | orcid.org/0000-0002-0829-1207

Kurum | Institution: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01x1kqx83

Editör | Editor: Hilal Nur Kılıç | orcid.org/0000-0003-3505-1273

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 292 (xvi+276)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JFSR2 - İslami çalışmalar | Islamic studies

BISAC: REL037010 - Din / İslam / Tarih | Religion / Islam / History

THEMA: QRP - İslam | Islam

LC Classification: BP75–BP77.75 - Hz. Muhammed (ö. 632) | Muhammad, Prophet, d. 632 Kütüphane Kongresi

DEWEY: 297.63 - Hz. Muhammed'in hayatı ve siyer | Muhammad, the Prophet – biography / life

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 6.256 - Din | Religion

WoS Citation Topics Micro: 6.256.2325 - Din Çalışmaları | Religious Studies

Scopus Subject Areas: 1212 - Din Çalışmaları | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Kemikli, Nesime Beyza. *Klasik Dönem Osmanlı Siyer Yazıcılığı: Dürretü't-tâc ve Zeyilleri Üzerine Bir İnceleme*. FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Klasik Dönem
Osmanlı Siyer Yazıcılığı
Dürretü't-t c ve Zeyilleri  zerine Bir İnceleme

Nesime Beyza KEMİKLİ

Yazar Hakkında | About the Author

Nesime Beyza KEMİKLİ

2018 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek lisansını 2020 yılında İstanbul Üniversitesi'nde, doktora-sını ise 2026 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi'nde tamamladı. 2019 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı ve hâlen aynı kurumda görevini sürdürmektedir.

Osmanlı ve modern dönem Türkçe siyer yazıcılığı üzerine çalışmalarını sürdüren Kemikli'nin *Sier Yazıcılığında Dönüşüm: Meşrutiyet Dönemi Türkçe Siyer Yazıcılığı* ve *İsmail Hakkı İzmirli-Dîn-i İslâm: Siyere ve Usûle Dair Makaleler* adlı kitapları bulunmaktadır.

Nesime Beyza Kemikli graduated from the Faculty of Theology at Bursa Uludağ University in 2018. She earned her master's degree from Istanbul University in 2020 and her PhD from Bursa Uludağ University in 2026. In 2019, she joined the Faculty of Theology at Bolu Abant İzzet Baysal University, where she currently works as a Research Assistant. Her research focuses on Ottoman and modern Turkish sîra (prophetic biography) writing. She is the author of *Transformation in Sîra Writing: Turkish Sîra Writing in the Second Constitutional Era* and *İsmail Hakkı İzmirli – Dîn-i İslâm: Articles on Sîra and Methodology*.

Kitap Hakkında

Klasik Dönem Osmanlı Siyer Yazıcılığı

Dürretü't-Tâc Ve Zeyilleri Üzerine Bir İnceleme

XVII. yüzyıl Osmanlı ilim ve edebiyat dünyasının önde gelen simalarından Veysî'nin *Dürretü't-tâc fî sîreti sâhibi'l-mi'râc* adlı eseri, Osmanlı dönemi siyer yazıcılığının dikkat çekici örneklerinden biridir. Bu kitapta *Dürretü't-tâc*, klasik siyer geleneğiyle ilişkisi, Veysî'nin siyer anlayışı ve Osmanlı kültür hayatındaki tesiri çerçevesinde ele alınmaktadır. Müellifin ilmi birikimi ve kaynak kullanımı üzerinde durularak eserin Osmanlı siyer literatürü içerisindeki yeri belirlenmektedir.

Kitapta metin merkezli ve karşılaştırmalı bir yaklaşım benimsenerek *Dürretü't-tâc*, klasik siyer geleneğinin temel kaynaklarından İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebevîyye*'siyle mukayese edilmektedir. Bunun yanında eserin yazma ve matbu nüshaları ile *Dürretü't-tâc* etrafında teşekkül eden zeyil literatürü incelenmekte, böylece eser yalnızca müstakil bir siyer metni olarak değil, zaman içerisinde oluşan geniş bir metin geleneğinin merkezinde değerlendirilmektedir.

Veysî, klasik siyer rivayetlerini büyük ölçüde muhafaza etmekle birlikte bunları tasavvufî, ahlâkî ve edebî unsurlarla yeniden yorumlamıştır. Bu yönüyle *Dürretü't-tâc*, tarihî bilgi aktarmanın ötesinde okuyucuda Hz. Peygamber'e yönelik muhabbet ve bağlılığı güçlendirmeyi amaçlayan bir eser hüviyeti kazanmıştır. Eser etrafında kaleme alınan zeyiller ve geniş nüsha ağı da *Dürretü't-tâc*'ın Osmanlı döneminde kazandığı yaygınlık ve tesiri ortaya koymaktadır.

Bütün bu özellikleriyle *Dürretü't-tâc*, klasik siyer mirasını Osmanlı ilim, edebiyat ve kültür dünyasının dinamikleri içerisinde yeniden şekillendiren; klasik siyer geleneği ile Osmanlı siyer anlayışı arasında köprü kuran kurucu ve etkili metinlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Veysî; *Dürretü't-tâc*; Siyer; Osmanlı Siyer Yazıcılığı; Hz. Muhammed; Zeyil Geleneği

About the Book

Classical-Period Ottoman Sirah Writing

A Study on *Dürretü't-tâc* and its Supplements

Veysi's *Dürretü't-tâc fî Sireti Sâhibi'l-Mirâc* is one of the notable examples of Ottoman sîra literature produced in the seventeenth century. This book examines *Dürretü't-tâc* with particular reference to its relationship with the classical sîra tradition, Veysi's understanding of sîra, and the work's influence on Ottoman cultural life. By considering the author's scholarly background and use of sources, it seeks to situate the work within the broader tradition of Ottoman sîra literature.

Adopting a text-centred and comparative approach, the book compares *Dürretü't-tâc* with Ibn Hishâm's *al-Sîra al-Nabawiyya*, one of the foundational works of the classical sîra tradition. It also examines the manuscript and printed copies of *Dürretü't-tâc* as well as the zayl literature that developed around it. In this way, the work is considered not merely as an individual sîra text but as the centre of a broader textual tradition that evolved over time.

While largely preserving the narratives transmitted through the classical sîra tradition, Veysi reinterpreted them through Sufi, ethical, and literary perspectives. In this respect, *Dürretü't-tâc* goes beyond the transmission of historical information and assumes a character intended to strengthen the reader's love for and attachment to the Prophet Muhammad. The zayls composed in continuation of the work and its extensive manuscript transmission further demonstrate the wide circulation and influence that *Dürretü't-tâc* attained in the Ottoman period.

With these characteristics, *Dürretü't-tâc* stands out as a formative and influential text that reshaped the classical sîra heritage within the scholarly, literary, and cultural dynamics of the Ottoman world, thereby establishing a bridge between the classical sîra tradition and the Ottoman understanding of the Prophet's biography.

Keywords: Veysi; *Dürretü't-tâc*; Sîra; Ottoman Sîra Literature; Prophet Muhammad; Zayl Tradition

*İlim yoluna yönelmemde, yetişmemde ve çalışma alanımın
şekillenmesinde büyük payı olan, hayatımın her aşamasında
desteğini yanımda hissettiğim
kıymetli babama
hürmet ve muhabbetle..*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
VEYSÎ VE DÜRRETÜ’T-TÂC I. VEYSÎ’NİN HAYATI VE ESERLERİ	9
1. Hayatı	9
2. Eserleri	24
2.1. Dürretü’t-tâc fî sîreti sâhibi’l-mi’râc	25
2.2. Hâbnâme	26
2.3. Münşeât	29
2.4. Dîvan	30
2.5. Merace’l-bahreyn fî ecvibe ‘alâ i’tirâzâtı’l-Cevherî	31
2.6. Düstûrû’l-amel / Şehâdetnâme	31
2.7. Fütûh-ı Mısır	33
2.8. Gurretü’l-asr fî tefsîri sûreti’n-Nasr	33
2.9. Hicviyye	35
2.10. Tevbenâme	35
2.11. Hediyyetü’l-muhlisîn ve Tezkiretü’l-muhsinîn	36
2.12. Mürşidü’t-tullâb	37
2.13. İstanbul Kasidesi	38
2.14. Tezkire-i Mahbûb	40
2.15. Mükâtebât-ı Veysî	41
2.16. Şikâyetnâme	42
2.17. Tercüme-i Sergüzeşt-i Râhib ve İslâm	42
2.18. Hülâsa-i Kimyâ-yı Sa’âdet	43
2.19. Kendisine Nispet Edilen Diğer Eserler	44
II. DÜRRETÜ’T-TÂC FÎ SÎRETİ SÂHİBİ’L-Mİ’RÂC	47
1. Muhtevası ve Yöntemi	47
2. Dil ve Üslup Özellikleri	66
3. Kaynaklar	76
3.1. Kur’an-ı Kerim ve Diğer Semavi Kitaplar	77
3.2. Tefsir, Hadis ve Fıkıh Kaynakları	78
3.3. Dil Bilgisi, Lügat ve Edebiyat Kaynakları	82

3.4. Tarih ve Siyer Kaynakları	86
3.5. Müracaat Ettiği Diğer Eserler	94

İKİNCİ BÖLÜM

DÜRRETÜ'T-TÂC'IN KLASİK SİYER GELENEĞİ İÇİNDEKİ YERİ:

İBN HİŞÂM'IN SİYER'İ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME	99
1. Siyer Yazıcılığının Tarihsel Arka Planı	101
2. Veysi ile İbn Hişâm Siyerlerinin Tematik Açıdan Mukayesesi	106
2.1. Nûr-i Muhammedî ve Son Peygamber Beklentisi	108
2.1.1. Nesep Anlatısı Üzerinden Seçkinlik İnşası	111
2.1.2. Son Peygamber Beklentisini Besleyen Tarihsel ve Menkıbevî Anlatılar	117
2.2. Hz. Peygamber'in Doğumu Rivayeti	121
2.3. Şam'a Yolculuk	130
2.4. Örnek Evlilikler	137
2.5. İsrâ ve Mi'râc Hadisesi	146
2.6. Medine'ye Hicret	157
2.6.1. Hicretin Hazırlık Süreci ile Siyasî ve Sosyal Zemini	158
2.6.2. Hicret Yolculuğu	160
2.7. Bedir Savaşı	170
2.7.1. Savaşın Sebepleri	170
2.7.2. Savaşın Seyri	175

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜRRETÜ'T-TÂC'IN OSMANLI SİYER YAZICILIĞINDAKİ TESİRİ:

ZEYİLLER	183
1. Osmanlı Literatüründe Zeyil Geleneği	185
2. Siyer-i Veysi'nin Metinleşme ve Dolaşım Süreci	189
3. Dürretü't-tâc'ın Zeyilleri	193
3.1. Nev'îzâde Atâî'nin Zeyli	194
3.1.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri	194
3.1.2. Eserin Yazılış Amacı	196
3.1.3. Muhtevası ve Üslubu	198
3.1.4. Kaynakları ve Metodu	200
3.2. Bosnalı Abdülkerim Sâmî Efendi'nin Zeyli	202
3.2.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri	202
3.2.2. Eserin Yazılış Amacı	203

3.2.3. Muhtevası ve Üslubu	204
3.2.4. Kaynakları ve Metodu	206
3.3. Nâbî'nin Zeyli	207
3.3.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri	207
3.3.2. Eserin Yazılış Amacı	210
3.3.3. Muhtevası ve Üslubu	212
3.3.4. Kaynakları ve Metodu	216
3.4. Nazmîzâde Murtaza Efendi'nin Zeyli	219
3.4.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri	219
3.4.2. Eserin Yazılış Amacı	220
3.4.3. Muhtevası ve Üslubu	222
3.4.4. Kaynakları ve Metodu	224
3.5. Süleyman Tâlib'in Zeyli	228
3.5.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri	228
3.5.2. Eserin Yazılış Amacı	229
3.5.3. Muhtevası ve Üslubu	231
3.5.4. Kaynakları ve Metodu	234
3.6. Râgıb Paşa'nın Huneyniye ve Tâîfiye Adlı Eseri	236
3.6.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri	236
3.6.2. Eserin Yazılış Amacı	238
3.6.3. Muhtevası ve Üslubu	239
3.6.4. Kaynakları ve Metodu	240
3.7. Tıflî Ahmed Çelebi'nin Zeyli	242
3.7.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri	242
3.7.2. Eserin Yazılış Amacı	243
3.7.3. Muhtevası ve Üslubu	245
3.7.4. Kaynakları ve Metodu	246
4. Dürretü't-tâc'ın Tesiri ve Zeyil Müelliflerinin Değerlendirmeleri	247
SONUÇ	251
KAYNAKÇA	255
DİZİN	273

ÖN SÖZ

Siyer, İslâmî ilimlerin teşekkül ve tedvin sürecinden itibaren önemli bir ilim dalı olarak gelişmiştir. Hz. Peygamber'in hayatını, şahsiyetini, tebliğini ve örnekliğini konu edinen bu alan, zamanla kendine mahsus literatürü, kaynakları ve terminolojisiyle müstakil bir ilim hüviyeti kazanmıştır. Bu yönüyle siyer, tarihi hadiselerin aktarımının yanı sıra Müslüman toplumlarda Hz. Peygamber tasavvurunun oluşumuna ve sonraki nesillere intikaline katkı sağlayan temel ilim dallarından biridir.

Türk toplumunda siyer yazıcılığı, Hz. Peygamber'e duyulan sevgi, bağlılık ve ilginin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu çerçevede Türk kültüründe siyer geleneğinin iki farklı düzlemde tezahür ettiği görülmektedir. Bunlardan ilki, doğrudan popüler halk kültürünü besleyen ve geniş kitlelerin Hz. Peygamber hakkında bir tasavvur geliştirmesine katkı sağlayan eserlerdir. Başta Mustafa Darîr'in *Siyer-i Nebî'si* olmak üzere *Mevlid* ve *Muhammediyye* gibi eserler, toplumun peygamber sevgisinin teşekkülünde belirleyici bir yere sahip olmuştur. İkinci çizgi ise daha çok ilim ve edebiyat çevrelerinde karşılık bulan, Osmanlı münevverlerinin Hz. Peygamber'e bakışını yansıtan eserlerden oluşmaktadır. Bu çerçevede Osmanlı klasik döneminin en dikkat çekici siyer metinlerinden biri, zeyilleri de kaleme alınan ve tesiri uzun süre devam eden Veysî'nin *Dürretü't-tâc fî sîreti sâhibi'l-mî'râc* adlı eseridir.

Veysî, Osmanlı ilim ve edebiyat hayatının klasikleştiği ve olgunluk kazandığı bir dönemde yaşamış bir şahsiyettir. Bu dönemde kaleme alınan ilmî ve edebî metinlerde, özellikle nesirde, Farsçanın ve sebk-i Hindî üslubunun etkileri belirgin biçimde hissedilmektedir. Veysî de söz konusu üslubun Osmanlı nesrindeki önemli temsilcilerinden biridir. Bu sebeple eserlerinde anlamı yoğunlaştıran ve sanat kaygısının öne çıktığı bir üslup görülmektedir. Bu durum, onun metinlerini yer yer anlaşılması güç bir hâle getirmekle birlikte dönemin edebî zevkini

ve entelektüel birikimini yansıması bakımından da önem taşımaktadır. Öte yandan Veysî'nin kadılık görevlerinde bulunması ve Osmanlı ilmiye çevreleri içerisinde aktif bir konuma sahip olması, onun meseleleri dinî ve ilmî yönleriyle değerlendirebilen bir müellif olduğunu göstermektedir.

Dürretü't-tâc ve zeyillerinin bir kısmı neşredilmiş, eser dil ve üslup özellikleri bakımından çeşitli incelemelere konu edilmiştir. Ancak *Dürretü't-tâc*, siyer ilmi açısından ve Osmanlı klasik dönem münevverlerinin Hz. Peygamber'e yaklaşımlarını yansıması bakımından müstakil olarak ele alınıp yeterince incelenmemiştir. Elinizdeki çalışma, bu noktadan hareketle Veysî'nin eserini merkeze alarak klasik dönem Osmanlı siyer yazıcılığının mahiyetini, kaynaklarını ve klasik siyer geleneğiyle ilişkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu kitap, 2026 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi'nde tamamladığım "Osmanlı Dönemi Türkçe Siyer Yazıcılığı: *Dürretü't-tâc* ve Zeyilleri" başlıklı doktora tezinden hareketle hazırlanmıştır. Tez metni kitaplaştırılırken yeniden gözden geçirilmiş, gerekli düzenleme ve değişiklikler yapılarak çalışmaya kitap bütünlüğü kazandırılmaya gayret edilmiştir.

Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte araştırmanın çerçevesi, yöntemi ve kaynakları üzerinde durulmaktadır. Birinci bölümde Veysî'nin hayatı, ilmî şahsiyeti ve eserleri ele alınmakta; *Dürretü't-tâc*'ın muhtevası, kaynakları ve siyer anlayışı değerlendirilmektedir. İkinci bölümde eserin klasik siyer geleneğiyle ilişkisi üzerinde durulmakta ve bu çerçevede İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebevîyye*'si ile mukayeseli bir inceleme yapılmaktadır. Üçüncü bölümde ise eserin Osmanlı kültür ve ilim hayatındaki tesiri, nüshaları ve etrafında teşekkül eden zeyil literatürü incelenmektedir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bilgi, tecrübe ve rehberliğinden istifade ettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. M. Asım Yediyıldız'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Görüş ve değerlendirmeleriyle çalışmanın gelişmesine katkı sağlayan Prof. Dr. Adem

Apak'a, Prof. Dr. Vejdi Bilgin'e, Prof. Dr. Gülgün Uyar'a ve Prof. Dr. Seyfettin Erşahin'e şükranlarımı arz ederim.

Çalışmanın ortaya çıkış ve gelişim sürecinde görüşlerine müracaat ettiğim, fikirlerinden ve tecrübelerinden istifade ettiğim birçok kişinin katkısı olmuştur. Bu vesileyle araştırmanın çeşitli safhalarında bilgi ve değerlendirmelerinden yararlandığım Prof. Dr. Bilal Kemikli'ye, Prof. Dr. Ali İhsan Karataş'a ve Prof. Dr. Cahit Kara'ya teşekkür ederim. Kaynakların temini ve değerlendirilmesi hususunda yardımlarını esirgemeyen, ayrıca görüş ve önerileriyle çalışmaya katkı sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Fâtıma Betül Kadağ'a ve Arş. Gör. Hilal Aksu'ya teşekkür borçluyum. Araştırmada müracaat edilen önemli kaynaklardan biri olan Tıflî Ahmed Çelebi'nin eserinin yegâne nüshasında yer alan bazı varakların teminine katkı sağlayan Prof. Dr. Mehmet Akkuş'a da şükranlarımı sunarım. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen Balkan çalışmalarında destek ve katkılarını gördüğüm Prof. Dr. Lütü Sunar'a, Prof. Dr. Süleyman Baki'ye ve Prof. Dr. Amina Šiljak Jesenković'e ayrıca teşekkür ederim.

Bu çalışmada isabetli ve faydalı olan hususlarda adı geçen hocalarımın ve meslektaşlarımın önemli katkıları bulunduğunu ifade etmek isterim. Araştırmanın çeşitli aşamalarında görüşleri, tavsiyeleri ve teşvikleriyle destek veren ancak isimlerini burada tek tek zikredemediğim bütün dostlarıma ve meslektaşlarıma da teşekkür borçluyum. Bununla birlikte eserde bulunabilecek her türlü eksiklik, hata ve kusurun sorumluluğu tarafıma aittir.

Son olarak hayatım boyunca desteklerini, emeklerini ve dualarını üzerimden eksik etmeyen kıymetli anne ve babama en derin şükranlarımı sunarım. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında onların fedakârlıklarının ve manevi desteklerinin payı büyüktür. Ayrıca araştırma sürecinde yanımda olan ve desteklerini daima hissettiğim diğer aile fertlerime de gönülden teşekkür ederim.

Nesime Beyza Kemikli
Bursa, 2026

GİRİŞ

Siyer, Hz. Peygamber'in hayatını konu edinmesi sebebiyle İslâm ilim geleneğinin en yaygın ve köklü yazım alanlarından biridir. Tarih boyunca çok sayıda ilmî ve edebî siyer eseri kaleme alınmıştır. İlk dönemden itibaren şekillenen bu literatür, farklı coğrafya ve kültür çevrelerinde yeni yorum ve anlatım biçimleri kazanmıştır. Osmanlı dönemi siyer yazıcılığı da bu sürekliliğin önemli halkalarından birini oluşturmaktadır. Siyer malzemesinin Osmanlı kültür ve edebiyat dünyasında nasıl yeniden işlendiğini görebilmek için bu dönemde ortaya çıkan eserlerin telif edildikleri tarihî, fikrî ve kültürel şartlar içerisinde değerlendirilmesi gerekir.¹ Böyle bir yaklaşım, Hz. Peygamber'in Osmanlı dünyasında nasıl anlatıldığı ve anlaşıldığı hakkında da fikir vermektedir.

Osmanlı klasik dönem nesrinin önde gelen temsilcilerinden Veysî'nin *Dürretü't-tâc fî sîreti sâhibi'l-mî'râc* adlı eseri, Osmanlı sahasında kaleme alınmış ilk Türkçe telif siyer eseri olarak bilinmektedir. XVII. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınan eser, süslü nesir olarak ifade edilen ağdalı bir üsluba sahiptir. Bununla birlikte Veysî'nin edebî kudretinin yanında ilmî ve müdekkik tavrı da eserde dikkat çekmektedir. Eserin yaygın biçimde istinsah edilmesi ve farklı müellifler tarafından zeyillerinin kaleme alınması, *Dürretü't-tâc*'ın Osmanlı siyer yazıcılığında önemli bir karşılık bulduğunu göstermektedir.

Veysî, siyer malzemesini kullanırken farklı rivayetleri karşılaştırmakta, hadiselerin arka planını sorgulamakta ve karşılaştığı meselelere cevaplar üretmektedir. Bunu yaparken farklı ilmî disiplinlere ait kaynaklara müracaat etmektedir. Bunun

¹ Siyer yazımında metodolojik yaklaşım ve tarihî bağlamın önemi hakkında bk. Vejdi Bilgin, "Siyer Yazımında 'Metodolojik Yaklaşım' Kaynaklı Problemler", Türkiye'de Tüm Yönleri ile Siyer Çalışmaları Sempozyumu Tebliğler Kitabı, C. 1 (İstanbul: Meridyen Destek Derneği, 2016), 49-76.

yanında menkıbevî anlatılara ve ahlâkî yönlendirmelere de yer vermektedir. Dolayısıyla eserde Hz. Peygamber'in hayatını öğretmenin yanında onu sevdirmeye ve güzel ahlâka yönlendirme amacı da görülmektedir. Bu özellikler *Dürretü't-tâc*'ı yalnızca aktardığı siyer malzemesi bakımından değil, Osmanlı ilim ve düşünce dünyasının Hz. Peygamber'e yaklaşımını yansıtmaları bakımından da önemli hâle getirmektedir.

Dürretü't-tâc üzerine yapılan çalışmalar daha çok metin neşri, dil ve üslup özellikleri ile Veysi'nin edebî şahsiyeti üzerinde yoğunlaşmıştır. Eser, Osmanlı nesrinin seçkin örneklerinden biri olması sebebiyle edebiyat araştırmalarında ilgi görmüştür. Bu eserin inceleme ve metin neşrini içeren bir doktora çalışması Nuran Öztürk tarafından yapılmıştır.² Ayrıca aynı yazar tarafından eserde kullanılan manzum kısımlar, metninde geçen Mi'rac hadisesi ve Hikâye-i Latife bahsi, eserin nüshaları gibi hususlar müstakil makalelerde konu edilmiştir.³ Siyer literatüründe belirli metinler etrafında oluşan ilmî sürekliliği şerh ve hâşiye geleneği üzerinden ele alan çalışmalar da bulunmaktadır.⁴ Benzer şekilde siyer metinlerinin telif edildikleri tarihî ve fikrî şartlarla birlikte değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.⁵

² Bk. Nuran Öztürk, *Türk Edebiyatında Siyer Türü ve Siyer-i Veysi: Dürretü't-tâc fî sîreti sâhibi'l-mi'rac* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE, Doktora, 1997).

³ Bk. Nuran Öztürk, "Veysi'nin Dürretü't-Tac Adlı Siyeri ve Nüshalarının Tanıtımı", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (1998); Nuran Öztürk – Bilge Göllü, "Veysi-i Alaşehri/ Veysi-i Üskübî'nin Siyer'indeki Farsça Şiirlerin Kaynakları", *21. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu* (Üsküp: International Vision University, 2016); Nuran Öztürk, "Siyer-i Veysi'nin Mîraç Bölümü: Muhteva Özellikleri", *Dinî, Târihî ve Edebî Açısından Kudüs*, mlf. İbrahim Çelik vd. (İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2018); Nuran Yılmaz, "Siyer-i Veysi'deki "Hikâye-i Latife" Çerçevesinde Hoşgörü ve Hoşgörüsüzlük Kavramlarının Değerlendirilmesi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/2 (2003).

⁴ Bk. Güllü Yıldız, *Siyerde Şerh-Hâşiye Geleneği: Moğultay b. Kılıç Örneği* (Ankara: TDV Yayınları, 2020).

⁵ Bk. Gottfried Hagen, "'Kumandan' Olarak Peygamber [Hz.] Muhammed: Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Osmanlılar'da Siyer Yazıcılığı", çev. Gülgün Uyar, *İstem* 8/15 (2010), 321-343; Selim Argun, *Harb-i Umûmî Gölgesinde Siyer*

Bununla birlikte *Dürretü't-tâc* ve zeyilleri, siyer malzemesini kullanma biçimleri ve tarihçilik anlayışları bakımından bütüncül bir incelemeye konu edilmemiştir. Bu kitap, *Dürretü't-tâc*'ı Osmanlı siyer yazıcılığı içerisindeki yeri ve klasik siyer geleneğiyle ilişkisi bakımından ele almakta, aynı zamanda eser etrafında oluşan zeyil geleneğini incelemektedir. Bu doğrultuda Veysî'nin klasik siyer birikimini hangi ölçüde takip ettiği, mevcut malzemeyi nasıl kullandığı ve hangi hususlarda farklılaştığı üzerinde durulmaktadır.

Osmanlı siyerlerini değerlendirirken bu metinleri günümüz akademik disiplinlerinin sınırları içerisinde yalnızca tarih veya edebiyat eseri olarak görmek bazı güçlükler doğurmaktadır. Osmanlı ilim ve telif geleneğinde tarihî malzeme çoğu zaman belâgat, inşâ ve çeşitli edebî unsurlarla birlikte sunulmuştur.⁶ Bu durum tarihi bilginin değerini azaltmamış, bilakis onu daha etkili biçimde aktarmayı sağlayan bir özellik olarak görülmüştür.⁷ Hatta bazı çalışmalar, sanathl üslubun estetik bir değer taşımasının yanı sıra, ilgili metinlerin saray ve ilim çevrelerindeki kabulünü şekillendiren bir meşruiyet zemini oluşturduğunu göstermektedir.⁸ Bu itibarla *Dürretü't-tâc*'ın yoğun edebî üslubu, eserin siyer geleneğindeki yerini değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken özelliklerden biridir. Öte yandan tarih, edebiyat ve siyer türleri arasındaki ilişkinin mahi-

Telifi: Süleyman Sırrı Efendi ve Makâsıd-ı Müniciye Adlı Eseri (İstanbul: Siyer Yayınları, 2021).

⁶ Osmanlı müelliflerinin farklı ilim dallarına ilişkin görüşlerini manzum ve edebî bir üslupla ifade etmelerine örnek olarak bk. Felsefe-Edebiyat İlişkisi Bağlamında Ahmedî'nin Düşünce Dünyası, ed. Ali Kürşat Turgut – Mehmet Dugan (Ankara: Fecr Yayın Grubu, 2025).

⁷ Son yıllarda tarih yazımı ile edebiyatın kesişim alanına odaklanan akademik çalışmalar yapılmaktadır. Bk. S. Çakmak vd. (ed.), Sözü Tarih-Tarihin Sözü: Edebiyat ve Tarih İlişkisi (İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, 2022).

⁸ Bk. Eryılmaz, F. S., & De Callatay, G, "Following the Steps of the Ikhwân al-Şafâ' in the Ottoman World. I: Insights From Three Universal Histories.", *Journal of Islamic Studies* (2023).

yeti, ilimler tasnifi, tarih teorisi ve edebiyat kuramı gibi geniş araştırma sahalarının konusudur.⁹

Eserin klasik siyer geleneğiyle ilişkisini görebilmek amacıyla *Dürretü't-tâc*, İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'si ile karşılaştırılmıştır. Mukayesede eserin Mustafa es-Sekkâ, İbrahim el-Ebyârî ve Abdülhafız Şelebî tarafından hazırlanan tahkikli neşri esas alınmıştır.¹⁰ Bütün siyer birikimini mukayeseye dâhil etmek mümkün olmadığından klasik siyer literatürünün kurucu metinlerinden biri olan İbn Hişâm'ın eseri temsili metin olarak tercih edilmiştir. Karşılaştırmada hareket noktası *Dürretü't-tâc* olduğundan Veysi'nin ağırlık verdiği konular esas alınmıştır. İki eserin farklı dönemlerde ve farklı kültür çevrelerinde kaleme alındığı da göz önünde bulundurulmuştur. Bu yolla Veysi'nin klasik siyer malzemesini ne ölçüde koruduğu, hangi hususları öne çıkardığı ve mevcut rivayetleri nasıl yorumladığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Dürretü't-tâc'ın Osmanlı siyer yazıcılığındaki yerini gösteren unsurlardan biri de eser etrafında oluşan zeyil literatürüdür. Eserin yazma ve matbu nüshalar yoluyla yaygınlaşması, farklı dönemlerde çeşitli müelliflerin zeyiller kaleme almasına zemin hazırlamıştır. Bu zeyiller, Veysi'nin metninin sonraki müellifler tarafından nasıl devam ettirildiğini göstermesinin yanında *Dürretü't-tâc*'ın Osmanlı ilim ve kültür hayatındaki tesirini takip etmeye de imkân vermektedir. Bu sebeple zeyiller, müstakıl metinler olmanın ötesinde *Dürretü't-tâc* etrafında oluşan bir siyer geleneğinin parçaları olarak değerlendirilmiştir.

⁹ İslâm düşüncesinde ilimler tasnifi meselesi ve bu bağlamda tarih, edebiyat ve kısmen siyer türlerinin ilmi disiplinler arasındaki konumuna dair bk. Ömer Türker, “İslâm Düşüncesinde İlimler Tasnifi”, *İlimleri Sınıflamak: İslâm Düşüncesinde İlim Tasnifleri*, ed. Mustakim Arıcı (İstanbul: Klasik, 2019); Mustakim Arıcı, “Temel Problemler Ekseninde Tasnifü'l-ulûm ve Enmûzecü'l-ulûm Literatürleri”, *İlimleri Sınıflamak: İslâm Düşüncesinde İlim Tasnifleri*, ed. Mustakim Arıcı (İstanbul: Klasik, 2019).

¹⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, nşr. Mustafâ es-Sakkâ, İbrâhîm el-Ebyârî, Abdül-Hafız Şelebî (Beyrut: Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabi, 2019).

İncelemede *Dürretü't-tâc*'ın yazma ve matbu nüshalarından, Veysî'nin diğer eserlerinden ve dönemin tarih ve biyografi kaynaklarından yararlanılmıştır. Zeyillerin ulaşılabilen yazma nüshaları doğrudan incelenmiş, mevcut metin neşirleri ve ilgili araştırmalar da değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Yazma eser kataloglarındaki bazı kayıtların eksik veya problemli olması sebebiyle nüshalara ilişkin değerlendirmelerde ulaşılabilen metinler ve doğrulanabilen katalog verileri esas alınmıştır.

Eserin tam adı *Dürretü't-tâc fî sâhibi'l-mi'râc* olmakla birlikte kitap boyunca kullanım kolaylığı ve literatürdeki yaygın adlandırma dikkate alınarak *Dürretü't-tâc* ve *Siyer-i Veysî* adları da kullanılmıştır.